

**INFORME:
PERSONES IMMIGRADES
I DISCRIMINACIÓ EN EL DRET A L'HABITATGE
A BARCELONA**

**PROPOSTES DEL
CONSELL MUNICIPAL D'IMMIGRACIÓ**

Aprovades en Consell Plenari de 27/11/2018

Desembre de 2018

Claudia Gallardo Rodríguez

Per encàrrec del Consell Municipal d'Immigració – CMIB

Amb la participació de les entitats del CMIB

ÍNDEX ¹

I.	Introducció.....	2
II.	Objectiu i metodologia	3
III.	Situació de l'habitatge a Barcelona: Característiques actuals	4
	Dels Habitatges:.....	4
	1. L'habitatge: dret o bé de consum?.....	4
	2. Règim de tinença: compra/lloguer	5
	3. Terminis del lloguer:.....	7
	4. Qualitat de l'habitatge.....	7
	5. Crisi econòmica i d'habitatge	7
	6. Alça de preus	8
	De les Administracions	8
	7. Polítiques d'habitatge social.....	8
	8. Marc competencial.....	9
	De les persones:.....	9
	9. Joves i gent gran	10
	10. Immigració.....	10
IV.	Resultats de la recerca entre entitats.....	12
	A. Problemes d'habitatge detectats entre entitats del CMIB i vinculats a la condició migrant....	12
	1. La normativa d'estrangeria i el dret a l'habitatge	13
	2. Migracions, precarietat laboral, econòmica i dificultats de l'habitatge	14
	3. Alça de preus de l'habitatge i salaris a la baixa	15
	4. Temps de durada dels contractes de lloguer	17
	5. Empadronament, escolarització i altres serveis condicionats per l'habitatge	17
	6. Abusos i estafes.....	18
	7. Mobbing i Gentrificació = Expulsió i Segregació residencial.....	18
	8. Sobreocupació d'habitatges	19
	9. Desnonaments.....	19
	10. Ocupacions i Assentaments.....	20
	B. Discriminacions en el dret a l'habitatge.....	20
	Per què hi ha discriminacions?.....	23
	Què es pot fer: Mediació, coneixement mutu, informació i denúncia	23
	C. Refugi i Asil.....	24
V.	Propostes en relació a persones immigrades i discriminació en el dret a l'habitatge.....	26
	A. Polítiques d'habitatge social.....	27
	B. Diàleg i mesures en relació al sector privat i financer.....	28
	C. Habitatges buits.....	28
	D. Lloguers compartits	29
	E. Lluita contra les discriminacions i visibilització del problema d'habitatge a la ciutat	29
	F. Persones sense sostre	31
	G. Oficina per la No Discriminació (OND)	31
	H. Oficines d'Habitatge	31
	I. Fomentar la investigació i aliances.....	32
VI.	ANNEX.....	33
	• Bibliografia	34

¹ Versió revisada a 30/11/2018, després de l'aprovació de l'informe i propostes en Plenari de 27/11/2018. S'ha millorat en els apartats III. 7 i IV.3 i s'ha afegit una nova proposta, la número 23, unificant la 23 anterior amb la 27.

I. Introducció

Des del Consell Municipal d'Immigració de Barcelona (CMIB), òrgan consultiu i de participació de l'Ajuntament de Barcelona, presentem aquest informe que forma part de les actuacions d'aquest 2018 dedicat a la temàtica **“Persones immigrades i discriminació en el dret a l'habitatge”**, sota la qual s'han realitzat altres accions com una sessió informativa a les entitats del Consell sobre dret a l'habitatge i recursos disponibles en relació a persones immigrades, amb la col·laboració de les Oficines d'Habitatge (OH) i de l'Oficina per la No Discriminació (OND). És també la temàtica del Premi CMIB 2018, i de bona part de les activitats de la **Trobada BCN ciutat diversa** i de la Jornada debat del 4 de novembre, destacant el **Manifest Pel dret a un habitatge digne i sense discriminacions. A Barcelona, hi cabem totes**, que es va llegir a la Trobada.

El punt de partida d'aquest informe, és el reconeixement del dret a l'habitatge com **una de les bases més importants per a la vida de les persones i les famílies**, i per tant, és un dels elements bàsics del benestar psicosocial, cultural i ambiental. En aquest sentit, tot allò relacionat amb l'urbanisme, els habitatges i l'entorn, són elements essencials també per a la cohesió social de les veïnes i veïns, i per tant poden contribuir a prevenir la segregació, i l'aïllament social i de la naturalesa. Per aconseguir l'objectiu d'una ciutat més integrada o *mixtura social*², es a dir, una ciutat on la diversitat sigui present, trobat persones amb situacions personals diferents, culturals, religioses, de classe social, de totes les edats, són necessàries moltes voluntats que treballin per evitar la *segregació residencial*. És a dir, evitar espais creats per separar a la població, normalment de menys recursos, en zones apartades, amb habitatges de menor qualitat, i menys serveis i accessibilitat; convertint-se en espais de confinament³.

En aquest sentit, les entitats del Consell aposten per enfortir la convivència, la vida comunitària, la diversitat i la cohesió social, tal i com es planteja a la *Nova Carta d'Atenes* (ECTP, 2003), el *Plan de Vivienda, Plan Municipal para la Inclusión Social*, Agenda 21 de Barcelona, així com per reivindicar el dret a un habitatge digne i sense discriminacions.

².- Llei 18/2007, del 28 de desembre, del dret a l'habitatge, Parlament de Catalunya
www.parlament.cat/document/nom/TL70.pdf

³.- Arends, 2011, pág. 5 i 6

II. Objectiu i metodologia

L'objectiu d'aquest informe és conèixer i fer visible l'actual situació del dret a l'habitatge en el cas de les persones immigrants a la ciutat de Barcelona el 2018, a partir de la informació de les 54 entitats del Consell i de les entitats invitades per aquest any. Per fer-ho, i donat que el Consell és un organisme amb representació d'entitats i associacions de col·lectius immigrants, d'acollida o agents socials, hem utilitzat una metodologia participativa i qualitativa, mitjançant:

- Enquesta en la que han participat 31 entitats, 16 d'immigració, 6 d'acollida, 5 veïnals i cíviques i 4 entitats invitades, vinculades a l'habitatge o la discriminació.
- Entrevistes amb major profunditat a 9 entitats que tenen una especial vinculació o interès, pels seus projectes i activitat, amb aquesta temàtica.

Les preguntes apuntaven a:

1. Conèixer les principals demandes i problemàtiques en relació a l'accés i manteniment de l'habitatge que detecten les entitats
2. Conèixer les possibles discriminacions en aquest àmbit
3. Indagar sobre el grau de coneixement dels serveis i recursos relacionats amb habitatge
4. Fer propostes d'actuacions per millorar la situació actual.

Per tant, aquest és un document que expressa una visió qualitativa de la situació, i que a més té el valor afegit de ser un document elaborat entre les entitats.

L'informe té 3 apartats:

1. El primer presenta breu i globalment la situació de l'habitatge a Barcelona, tant en relació a les característiques actuals dels habitatges, com també en relació a les persones. Aquest és un apartat basat en la bibliografia adjunta
2. El segon apartat resumeix les respostes de les entitats, que hem classificat en 3 grups:
 - A. Descripció de les problemàtiques en l'accés i manteniment de l'habitatge per part de la població nascuda a l'estranger
 - B. Discriminacions que es detecten, i
 - C. Asil i Refugi
3. Recull de les propostes que fan les entitats del CMIB per pal·liar aquestes problemàtiques.

Agraïm aquí a les més de 31 entitats⁴ que han dedicat part del seu temps a respondre, i a les persones que van realitzar les entrevistes presencials, incloent les entitats convidades aquest any: Habitat 3, Benvingudes Refugiades, SOS Racisme i a l'OND. Moltes gràcies a totes i tots!!

III. Situació de l'habitatge a Barcelona: Característiques actuals

Aquest apartat vol presentar de forma breu la situació de l'habitatge a la ciutat. Per fer-ho s'ha consultat bibliografia tant acadèmica com institucional⁵, i també s'hi han incorporat les veus de les entitats del Consell d'Immigració.

Dels Habitatges:

1. L'habitatge: dret o bé de consum?

L'habitatge està reconegut com un dret humà a la Declaració dels Drets Humans (art. 25), a la Carta Social Europea i al Conveni Europeu de Drets Humans, a la Constitució Espanyola (art. 47), a l'Estatut de Catalunya (art. 26), i a la Llei del Parlament de Catalunya 18/2007 del dret a l'habitatge, a la qual s'hi van afegir modificacions per la Llei 14/2015, (recusada) i la Llei 3/2012. No obstant això, la realitat és que l'habitatge és un dret en gran mesura **desproveït de contingut, ja que l'Estat no aconsegueix els deures necessaris per fer-lo efectiu**, i en la pràctica sembla que se'l considera un **bé de consum**, d'inversió i/o de negoci més que un dret que cal resguardar. En aquest sentit una dada a nivell global la dóna la Relatora de Nacions Unides per l'habitatge de 2018, qui diu que és la activitat econòmica legal que més diners mou al món.

Les polítiques de les últimes dècades a tot l'Estat, han fomentat la **construcció d'habitatges com un motor econòmic i de foment de l'ocupació, i la compra com una font d'inversió i de negoci del sistema financer**. Així els preus del sòl i dels habitatges els designa el mercat immobiliari, amb poca intervenció o regulació dels poders públics, a excepció d'unes polítiques d'habitatge protegit molt tímides. Aquesta situació ha fet que l'habitatge estigui molt determinat per la capacitat de compra o pagament, és a dir, en funció dels ingressos o de la classe social, provocant en alguns casos situacions d'exclusió o concentració de població en relació als seus recursos econòmics, a l'origen o a l'edat, entre d'altres.

⁴.- El llistat d'entitats del CMIB i de les participants el trobareu en els annexos

⁵.- Revisar Bibliografia Annexa

Aquesta manca de regulació pot ser una de les causes de la tendència a l'alça dels preus, i de que els requisits per accedir a un habitatge siguin un tema d'acords entre privats. A més, la manca d'habitatge protegit o a baix preu implica que moltes famílies tinguin seriosos problemes per accedir a un habitatge, i que hagi augmentat la despesa percentual dels ingressos necessària per accedir-hi.

2. Règim de tinença: compra/lloguer

Una altra característica és que **l'habitatge a Barcelona, Catalunya i l'Estat, és principalment de compra**. El 2011 el % de compra era d'un 64, tot i que a l'Àrea Metropolitana és encara superior (79,3%). Es tracta d'una norma general a Europa, on la major part dels països tenen la propietat com a forma de tinença prioritària (veure Taules 1 i 2).

Taula 1
Nombre d'habitatges principals segons règim de tinença, 1981 – 2011 a Barcelona

Tinença	1981		1991		2001		2011	
TOTALS	579.831	100%	576.640	100%	594.451	100%	684.078	100%
Propietat	287.153	50%	354.477	61%	405.090	68%	437.631	64%
Lloguer	268.881	46%	205.182	36%	169.137	28%	205.912	30%
Altres formes	23.797	4%	16.981	3%	20.224	3%	40.534	6%

Elaboració pròpia. Font: Cens de Població i Habitatges. Instituto Nacional de Estadística i Institut d'Estadística de Catalunya

Una altra dada rellevant en relació a la compra és que en l'actualitat el nombre de llars que estan pendents de pagament ha augmentat significativament, és a dir, les famílies hipotecades han passat a ser un 29,4% del total de propietaris el 2011, quan el 2001 eren tan sols el 13,9%, i el 1991 l'11,9%.

El lloguer ha estat sempre minoritari, tot i que el 2001 un 28,5% de les famílies de Barcelona vivien de lloguer, i que amb la crisi econòmica va augmentar arribant el 2011 al 30,1%. Les dades indiquen que aquest percentatge s'estabilitza. Malgrat això, hi ha districtes on el lloguer és especialment significatiu, com Ciutat Vella, on un 56,6%, del total d'habitatges són de lloguer, a Gràcia ho són un 37,2%, a l'Eixample un 37%, i a Sarrià-Sant Gervasi un 34,4%⁶.

⁶.- Ídem cita 5, p. 16 i 17

Taula 2.
Distribució percentual segons la forma de tinença⁷

	Propietat	Lloguer		Altres situacions	Total
		Sòcial	Privat		
Alemanya	43%	6%	51%	0%	100%
Àustria	58%	21%	19%	2%	100%
Bèlgica	68%	7%	23%	2%	100%
Bulgària	95%	2%	3%	0%	100%
Xipre	79%	3%	18%	0%	100%
Dinamarca	53%	20%	26%	1%	100%
Eslovàquia	95%	4%	1%	0%	100%
Eslovenia	93%	4%	3%	0%	100%
Espanya	82%	1%	10%	7%	100%
Estònia	84%	7%	9%	0%	100%
Finlàndia	63%	18%	16%	3%	100%
França	56%	19%	25%	0%	100%
Grècia	74%	0%	20%	6%	100%
Hongria	94%	4%	2%	0%	100%
Irlanda	79%	8%	13%	0%	100%
Itàlia	73%	5%	14%	8%	100%
Letònia	79%	1%	20%	0%	100%
Lituània	97%	2%	1%	0%	100%
Luxemburg	70%	2%	25%	3%	100%
Malta	74%	6%	20%	0%	100%
Països Baixos	54%	35%	11%	0%	100%
Polònia	75%	12%	13%	0%	100%
Portugal	75%	3%	18%	4%	100%
Regne Unit	69%	21%	10%	0%	100%
República Txeca	66%	20%	13%	1%	100%
Romania	95%	2%	2%	1%	100%
Suècia	55%	18%	27%	0%	100%
Mitjana UE 27	74%	9%	15%	1%	100%

Font: Dades presentades per l'OVV, extrets de: "The development of Social Housing",CECODHAS-USH-Dexia, 2008.

Un altre aspecte important pel que fa a la propietat de l'habitatge actualment és qui els compra. Les dades indiquen que la nacionalitat espanyola és majoritària, malgrat que el percentatge ha baixat. L'altre grup són les persones compradores amb nacionalitat estrangera, on la dada es manté estable en torn al 15%. No obstant, crida l'atenció que l'augment més important es troba en la compra per part de persones jurídiques, les quals poden ser empreses que volen instal·lar-se o que volen destinar els habitatges a fer negoci (veure Taula 3).

Taula 3
Compravendes d'habitatges nous i usats segons el tipus d'adquirent.
Acumulat 2014-2017 (3r.trim.)⁸

Tipus de comprador/a	2014	2015	2016	2017
persona física nacional	67,2%	65,7%	63,0%	63,8%
persona física estrangera	14,9%	14,8%	15,2%	15,1%
persona jurídica	17,9%	19,6%	21,8%	20,7%

Font: Secretaria d'Habitatge i Millora Urbana, a partir del Col·legi de Registradors

⁷.- Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona, 2017, p. 17

⁸.- Ídem cita 5, p. 30

3. Terminis del lloguer:

Actualment està vigent la modificació de la **Ley de Arrendamientos Urbanos (LAU)**, de 2013, en relació als terminis del lloguer, que els va fer passar de 5 a 3 anys, en una cursa per eliminar pràcticament els lloguers indefinits o de llarga durada, tan comuns dècades enrere. D'aquesta manera, el lloguer indefinit ha passat del 12,6% del total de lloguers l'any 1990 al 0,8% de l'any 2016. En canvi, els lloguers a termini augmenten des d'un 2,9% el 1990 a un 30,1% el 2011 (per la crisi) i passen a representar un 25,6% el 2016.

Aquesta situació fa que les famílies tinguin un nivell d'incertesa major en relació tant a la disponibilitat de l'habitatge en el futur, com també dels preus del lloguer que poden augmentar en cada nou contracte⁹. En la pràctica està suposant per algunes famílies “desnonaments invisibles”, tal com els anomena el Sindicat de Llogaters.

Sembla que s'anuncien canvis en la normativa en el sentit de tornar a un termini de 5 anys de lloguer, però encara no s'ha concretat ni aprovat res al respecte. És una de les reivindicacions del Manifest del Consell.

4. Qualitat de l'habitatge

L'edat mitjana dels habitatges de l'Àrea Metropolitana de Barcelona és de 50 anys i s'estima que un 2% dels edificis d'habitatges estan en mal estat de conservació, i un 20% no disposen d'ascensor. Una altra dada per detectar aspectes de qualitat de l'habitatge és a través dels certificats energètics: amb dades de finals de 2017 a Barcelona el 34,7% dels habitatges han obtingut les qualificacions més baixes (F o G), la qual cosa implica que tenen un mal sistema energètic, qüestió que es pot relacionar amb la pobresa energètica. Tot això ens dona una indicació de les necessitats de rehabilitació que tenen moltes llars a la ciutat.¹⁰

5. Crisi econòmica i d'habitatge

Finalment un altre aspecte important, ja esmentat en punts anteriors, és la crisi econòmica que hem patit, i que va tenir l'habitatge com un punt de partida amb la “bombolla” immobiliària. Ha tingut unes conseqüències importants com són l'alça dels preus, impagament,

⁹.- Ídem cita 5, pàg. 18

¹⁰.- Ídem cita 5, pàg. 46/47

desnonaments, endeutament, expulsió o segregació, entre d'altres. Aquesta crisi a més, va provocar una forta caiguda del treball i dels ingressos familiars i dels recursos públics, la qual cosa va derivar en una manca de finançament dels comptes públics i per tant dels serveis públics, minvant encara més unes dèbils polítiques de protecció a l'habitatge, i generant una sèrie de situacions molt complexes sobretot per la classe treballadora i la seva qualitat de vida.

6. Alça de preus

Un aspecte important de l'habitatge és el preu, que ha estat pujant fa dècades (a excepció d'uns anys en l'etapa més forta de la crisi econòmica). Aquesta tendència a l'alça és conseqüència de molt factors, però una causa és que el mercat és força liberalitzat, el que implica que el preu el fixa la demanda i l'oferta. Una altra causa són els comportaments especulatiu d'alguns actors, i també, en el cas d'alguns sectors o barris de la ciutat, la pressió per la destinació d'habitatges al turisme. Un exemple dels augments dels preus en tots els tipus d'habitatge el demostren les dades d'increment de preus entre 2014 i 2017: en obra nova ha estat un 19,7%, en segona mà un 43,1%, i en lloguer un 28,7%¹¹.

De les Administracions

7. Polítiques d'habitatge social

En les últimes dècades el sector públic ha invertit tímidament recursos en polítiques d'habitatge protegit, i tampoc ha regulat el mercat, d'aquesta manera **actualment ens trobem amb un parc d'habitatge públic de menys del 2%, quan a Europa la mitjana és del 15%**¹². En aquest sentit, els últims anys s'ha estat treballat per modificar aquesta situació, i s'espera "la construcció a nivell metropolità de 3.000 habitatges per destinar-los a lloguer assequible en 32 municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona abans que finalitzi el mandat l'any 2019. Per això es treballa, d'una banda, en negociacions per a l'obtenció d'habitatges buits cedits per les entitats financeres, i, d'una altra, en la compra d'habitatges existents"¹³.

¹¹.- Ídem cita 5, pàg. 31

¹².- Bermúdez & Trilla, 2014, pág. 5

¹³.- Ídem cita 5, pàg. 41

8. Marc competencial

Aquest és un àmbit de gran rellevància per a la vida de les persones i de la comunitat, i per tant té moltes més implicacions que no pas només el disseny arquitectònic. Té implicacions urbanístiques com la degradació de certes àrees, la segregació social, la gentrificació, el barraquisme, les ocupacions, tots ells aspectes que influeixen en la cohesió social i la convivència a l'espai públic. D'aquesta manera és un àmbit complex que sobrepassa l'àmbit municipal, amb una important fragmentació de competències, la qual cosa dificulta arribar a acords, unir voluntats entorn a valors com l'equitat o prendre mesures a llarg termini. Així doncs, és un àmbit en què es fa molt necessària una **governança** que impliqui a múltiples actors, des d'entitats a diferents nivells en diferents administracions, i per tant és imprescindible, un treball en xarxa i mantingut en el temps.¹⁴

Malgrat tot, es fa palès que a Catalunya i a l'Ajuntament de Barcelona sí que hi ha voluntat política i de les entitats organitzades per defensar el dret a l'accés i manteniment de l'habitatge. Tenim el cas de la Iniciativa Legislativa Popular (ILP), Llei 24/2015, que entre d'altres mesures implicava més proteccions en casos de desnonaments o que incidia en la gestió de pisos buits. Aquesta Llei va ser recusada davant el Tribunal Constitucional pel PP i en aquests dies sembla que serà desbloquejada pel PSOE. O també la mesura aprovada per l'Ajuntament que obliga a dedicar el 30% de l'obra nova a habitatge protegit, i que a dia d'avui encara està pendent d'aprovació per la Generalitat de Catalunya. També podem destacar la compra d'edificis per part de l'Ajuntament per destinar-los a habitatge protegit.

De les persones:

Les persones som una de les principals peces del sistema de l'habitatge, en aquest sentit l'evolució demogràfica a Barcelona, com a moltes ciutats europees, té un creixement natural reduït, per la baixa natalitat des de fa dècades i l'augment de l'esperança de vida, entre d'altres causes. Per tant doncs, la immigració és el factor de creixement més significatiu. Així, Barcelona havia anat perdent població, el 1991 tenia quasi 1.650.000 habitants, el 1999 en tenia 1.496.266; però des d'aleshores i en gran mesura per la immigració estrangera, la ciutat creix sostingudament arribant novament a 1.600.000 el 2008, nombre que s'ha estabilitzat la darrera dècada.

¹⁴ .- (Bosch, 2010, p. 16)

9. Joves i gent gran

Hem escollit aquest dos grups de població, ja que tenen una incidència especial en la situació de l'habitatge: els primers estan en edat d'emancipar-se i els segons es van quedant sols a casa amb necessitats especials. Barcelona actualment té una població jove en edat d'emancipació residencial menor que els anys de la generació del "baby boom". D'altra banda, aquest grup ha patit molt l'atur i la precarietat laboral derivada de la crisi; tot plegat fa que l'emancipació sigui molt difícil donats els preus, les condicions de compra i lloguer, entre d'altres motius. En el cas de la joventut d'origen migrant les problemàtiques s'agreugen, pels múltiples factors i dificultats que la condició migrant comporta, i que els aboca a patir més discriminacions que la resta de jovent.

En el cas de la gent gran, ha augmentat continuadament l'esperança de vida, incidint també en les problemàtiques de l'habitatge. L'any 1996 hi havia el 16,4% de la població amb 65 anys i més, el 2006 un 17,5%, i l'any 2016 arriba a un 19,5%. Moltes d'aquestes persones viuen en llars unipersonals, com és el cas de més de 89 mil persones grans que viuen soles el 2016¹⁵.

10. Immigració

La immigració de persones estrangeres és una de les formes més importants de creixement de les ciutats europees en el segle XXI, i això també té implicacions en l'habitatge. A Barcelona la immigració internacional es fa més significativa en aquest mil·lenni, com ho demostra que en la dècada dels 90 aquesta població només significava menys del 2% , però ja el 2001 hi havia a Barcelona un 4,9%, creixent significativa i sostingudament fins a un 20,7% el 2009 i d'aleshores ençà, amb la crisi econòmica pel mig, ha augmentat a un ritme més lent, amb valors d'un 22,5% el 2016 i un 23,7% el 2017, any en el qual Barcelona compta amb un total de 385.881 persones residents nascudes a l'estranger com ho retrata la següent taula.

¹⁵ .- Ídem cita 5, p. 11.

Taula 4

Població per lloc de naixement a Espanya o l'estranger per districtes 2017											
	Total Barcelona	Ciutat Vella	Eixample	Sants-Montjuïc	Les Corts	Sarrià-Sant Gervasi	Gràcia	Horta-Guinardó	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí
TOTAL	1.625.137	102.250	267.184	182.354	82.201	149.734	121.566	169.187	166.805	147.693	236.163
%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Nascuts a Espanya	1.239.256	48.532	196.435	134.011	68.287	124.581	95.437	138.010	128.605	120.839	184.519
%	76,3%	47,5%	73,5%	73,5%	83,1%	83,2%	78,5%	81,6%	77,1%	81,8%	78,1%
Nascuts a l'estranger	385.881	53.718	70.749	48.343	13.914	25.153	26.129	31.177	38.200	26.854	51.644
%	23,7%	52,5%	26,5%	26,5%	16,9%	16,8%	21,5%	18,4%	22,9%	18,2%	21,9%

Font: Lectura del Padró Municipal d'Habitants. Gener 2017. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

En aquest sentit, és important ressaltar que aquesta estadística inclou a les persones nacionalitzades, les quals pel fet d'obtenir la nacionalitat no deixen de mantenir una pertinença cultural al seu país d'origen. Per fer una comparació, el 2017 hi ha un 17,8% de persones empadronades amb nacionalitat estrangera, el que ens mostra que hi ha molta població culturalment diversa amb la nacionalitat espanyola.

Aquesta població està distribuïda per tota la ciutat, però hi ha territoris en què és excepcionalment elevat el percentatge, com és el cas de Ciutat Vella, on són majoria amb el 52,5%. A continuació hi trobem Sants –Montjuïc i l'Eixample amb el mateix percentatge, per sobre de la mitjana, del 26,5%. A nivell de barris, hi ha molta de la població nascuda a l'estranger concentrada en determinats barris, com per exemple els 4 de Ciutat Vella, on el barri amb menys proporció és la Barceloneta amb un 40,7% del veïnatge nascut a l'estranger. En altres districtes destaquen els barris del Poble Sec amb un 39%, Ciutat Meridiana amb un 38,5%, Trinitat Vella amb un 37,1%, Hostafranchs amb un 28,4%, Roquetes amb un 27,1 i Trinitat Nova amb un 26,2%¹⁶. Aquests són també els barris on els preus dels habitatges són més econòmics, però també on hi ha altres factors que ajuden a la concentració, com el fet de comptar amb xarxes familiars o comunitat propera, que fan que les persones prefereixin viure a prop per crear sinèrgies o per la conciliació familiar i laboral.

Una important característica d'aquesta nova població és la seva diversitat, ja que representen a 176 països diferents, com es pot observar a la Taula 5, que recull les 20 principals nacionalitats a la ciutat. Una altra dada rellevant són els idiomes que es parlen a Catalunya,

¹⁶.- (Ajuntament de Barcelona, 2017 a)

entre la població jove nascuda a l'estranger, el 23,7% tenen com a llegua habitual d'altres llengües diferents del català i el castellà, la qual cosa ens demostra que tenim a la ciutat el valor de tenir representants directes de quasi totes les àrees del planeta, llengües, religions i formes culturals¹⁷.

Taula 5.
Rankine país naixement a Barcelona 2017

Població nascuda a l'estranger		385.881	100,0%	11	Bolívia	13.677	3,5%
1	Equador	23.703	6,1%	12	Filipines	12.871	3,3%
2	Perú	23.638	6,1%	13	Rep. Dominicana	12.184	3,2%
3	Argentina	22.241	5,8%	14	Brasil	10.592	2,7%
4	Pakistan	20.015	5,2%	15	Hondures	8.762	2,3%
5	Colòmbia	19.908	5,2%	16	Rússia	8.043	2,1%
6	Xina	17.778	4,6%	17	Xile	7.193	1,9%
7	Itàlia	17.670	4,6%	18	Mèxic	7.188	1,9%
8	Marroc, el	16.276	4,2%	19	Alemanya	7.101	1,8%
9	França	16.114	4,2%	20	Regne Unit	6.814	1,8%
10	Veneçuela	13.873	3,6%	Resta països		100.240	26,0%

Font: Padró Municipal d'Habitants. Gener de cada any. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona

IV. Resultats de la recerca entre entitats

En aquest capítol exposarem les tres temàtiques més rellevants de la recerca entre les entitats del CMIB. En primer lloc s'exposen les **principals problemàtiques** que es detecten en relació a l'habitatge, algunes compartides amb la resta de la població i d'altres específiques d'aquests col·lectius, especialment per l'afectació de la Llei d'Estrangeria. En segon lloc s'exposen les **discriminacions** que es detecten en aquest àmbit, i en tercer lloc es parla de **l'asil i el refugi**.

A. Problemes d'habitatge detectats entre entitats del CMIB i vinculats a la condició migrant

Recollim aquí tot un conjunt de problemàtiques obtingudes a partir de les aportacions i opinió de les entitats del Consell d'Immigració sobre les dificultats que a dia d'avui té la població immigrada, una població que suporta factors de vulnerabilitat afegida pel sol fet de ser immigrants, ja que encaren majors dificultats d'accés al mercat laboral, per la situació

¹⁷.- (Generalitat de Catalunya, p. 32)

irregular, o bé per discriminacions que poden repercutir també en l'accés i manteniment dels seus habitatges. Factors que poden significar també un augment de la segregació residencial a la ciutat.

1. La normativa d'estrangeria i el dret a l'habitatge

Com en molts altres documents, les entitats del Consell denuncien de forma unànime que les normatives jurídiques d'estrangeria per a persones no comunitàries, són una gran barrera per tenir una vida normalitzada, ja que les condicions legals i administratives les situen en una posició de debilitat, amb l'obligació d'estar sempre demostrant que compleixen uns requisits molt difícils d'aconseguir. Aquesta és una segregació legal, que condiona molts aspectes de la vida laboral i social, entre d'altres i que repercuteix en el dret a l'habitatge.

Alguns exemples de com pot afectar:

- **Situació irregular:** El fet de que les persones immigrades es troben en situació irregular, "sense papers", implica tenir un alt nivell de precarietat en molts aspectes: a nivell laboral, sanitari, d'accés a serveis, i també en l'habitatge. Entre aquest col·lectiu és molt habitual el **lloguer d'habitacions**, sovint en condicions precàries, en barris allunyats, de vegades amb **sobreocupació**, i fins i tot **ocupacions** de pisos o **assentaments** en naus industrials abandonades, o directament en situació de **sense sostre o sensellarisme**, "*todavía hay un porcentaje de inmigrantes que no tienen papeles y tienen una carta de expulsión, cosa que no permite que sean titulares de una vivienda y viven en pisos compartidos, ilegalidad total*".
- **Duració temporal dels primers permisos:** "*Quan ja tens un permís de residència, les persones intentem aconseguir el lloguer d'un pis, i deixar de compartir, que és la forma més habitual en els primers moments de l'arribada, però els terminis de vigència que dona la Llei d'Estrangeria (1 i 2 anys) i els contractes de treball normalment temporals, de vegades són una limitació per llogar o per comprar*".
- **Reagrupament familiar:** Es tracta d'un tràmit del tot significatiu per la vida de les persones immigrades, que obliga a tenir la titularitat d'un habitatge i a disposar d'un determinat nombre de metres quadrats en funció del nombre de persones de la família. En les actuals condicions de preus alts, precarietat laboral, i un parc molt limitat d'habitatges de protecció oficial, és un gran esforç econòmic. Les famílies no poden accedir a un pis més gran per a reagrupar la família. En moltes ocasions pot implicar canviar de barri, a zones

més barates, el que pot fomentar la segregació d'aquestes famílies. Aquesta exigència impedeix a les persones el dret essencial de viure en família.

- **Regularització de menors que viuen aquí:** Es donen casos en força famílies amb menors no nascuts a Espanya, però que viuen entre nosaltres, que no poden regularitzar les seves situacions ja que han de complir uns requisits molts difícils: contracte, habitatge de titularitat i condicions d'habitabilitat, que sovint no són fàcils d'obtenir. Així, trobem infants i joves que viuen aquí fa anys, que estudien i se senten part d'aquesta societat, però no estan regularitzats, es troben "sense papers", el que implica moltes coses, com que no poden sortir fora de l'Estat, si arriben a la majoria d'edat tenen importants dificultats per continuar els estudis i la vida normalitzada. Això té una significació enorme en la pertinença d'aquests menors i en les seves possibilitats d'inclusió social.
- **Sensació d'indefensió:** Un altre dels resultats d'aquesta investigació és que hi ha un important desconeixement dels drets i recursos en relació a l'habitatge, aquesta situació se suma a una constant en la condició migrant que té a veure amb una sensació d'indefensió, per les dificultats legals i administratives, que fa que aquestes persones tinguin por a denunciar situacions de discriminacions o de situacions d'abusos. Aquesta sensació és especialment significativa en situacions d'irregularitat administrativa.

2. Migracions, precarietat laboral, econòmica i dificultats de l'habitatge

Totes les entitats participants assenyalen que una gran quantitat de població d'origen estranger **te dificultats per tenir èxit laboral**, moltes persones ocupen els llocs de treball menys qualificats, temporals i precaris. Això implica una situació econòmica complexa, que no permet un accés normal a un habitatge, sobretot en l'actualitat, quan els preus són molt alts i les condicions d'accés poc regulades. Per exemple:

- **Demanen contractes laborals estables:** en la majoria dels casos els propietaris o immobiliàries demanen una estabilitat laboral, cosa que és difícil de tenir per qualsevol persona, més encara per persones immigrades en situació irregular, o que treballen sense contracte.

- **Requisits del lloguer:** malgrat que la Llei diu que es demana un més de garantia, la realitat de les persones immigrades o racialitzades ¹⁸ és que es demanen més diners (mesos), avals i unes nòmines o sous 3 vegades el preu del lloguer.
- **Requisits en ajuts a l'habitatge:** alguns ajuts al lloguer posen com a condició un nombre de metres quadrats mínim en funció del nombre de membres, de manera que tot i l'ajut, el preu es fa inassumible per a moltes famílies i no hi poden accedir.
- **Habitatges en males condicions:** sovint les persones migrades accedeixen a habitatges en males condicions, insalubres, ja que són els més barats, i sovint aquestes persones no reclamen les condicions que sí reclamen altres ciutadans amb més informació i més contactes relacionals. També es dóna una presumpció d'un comportament incivil o deficient en relació a la conservació dels habitatges.
- **Prejudicis per pobresa:** en molts casos a aquests col·lectius se'ls atribueix insolvència econòmica, i se'ls associa amb precarietat i risc d'exclusió o risc d'ocupació. Tot plegat provoca pors o prejudicis sobre la capacitat de pagament i manteniment de l'habitatge.
- **Animadversió cap a persones immigrades o diverses:** de vegades hi ha immobiliàries o persones propietàries que manifesten una clara animadversió, que es reflexa en denegar l'oferta d'habitatges o de publicar anuncis discriminatoris o mostrar pisos únicament en algunes zones de la ciutat i habitatges amb determinades característiques.

3. Alça de preus de l'habitatge i salaris a la baixa

Totes les entitats coincideixen en assenyalar que els augments de preus dels habitatges en els últims anys són molt significatius, com ho demostren les xifres d'alça entre 2014 i 2017 on en obra nova ha pujat un 19,7% el preu, de segona mà ha pujat el 43,1%, i el lloguer un 28,7%, època en que els ingressos de la població més aviat han baixat. “... a la majoria de municipis de l'Àrea metropolitana de Barcelona es requereix disposar d'ingressos mensuals superiors als 2.000 euros per poder fer front al pagament d'un habitatge de lloguer de preu mitjà de mercat”¹⁹.

¹⁸ Racialización: es un concepto que “toma por dada la existencia de las razas y reconoce su causalidad en un orden socialmente producido de jerarquías entre ellas. Suele ser utilizada en el lenguaje de las políticas públicas o en las demandas de movimientos sociales cuyo foco es la desigualdad y la inequidad entre grupos sociales. Racialización se concibe como un concepto de gran utilidad política, dado que al identificar exclusiones históricas y lógicas institucionales presentes, hace visibles modelos de injusticia social que dificultan el logro de una ciudadanía incluyente y equitativa”. Alejandro Campos-García, profesor adjunto de la Thompson Rivers University B.C. Canada. “Racialización, Racialismo y Racismo: un discernimiento necesario”, Revista Universidad de la Habana, No 273, Jun 2012.

¹⁹.- Ídem cita 5, pàg. 30

Taula 6
Mercat contractual de lloguer a Barcelona. 2000-2018

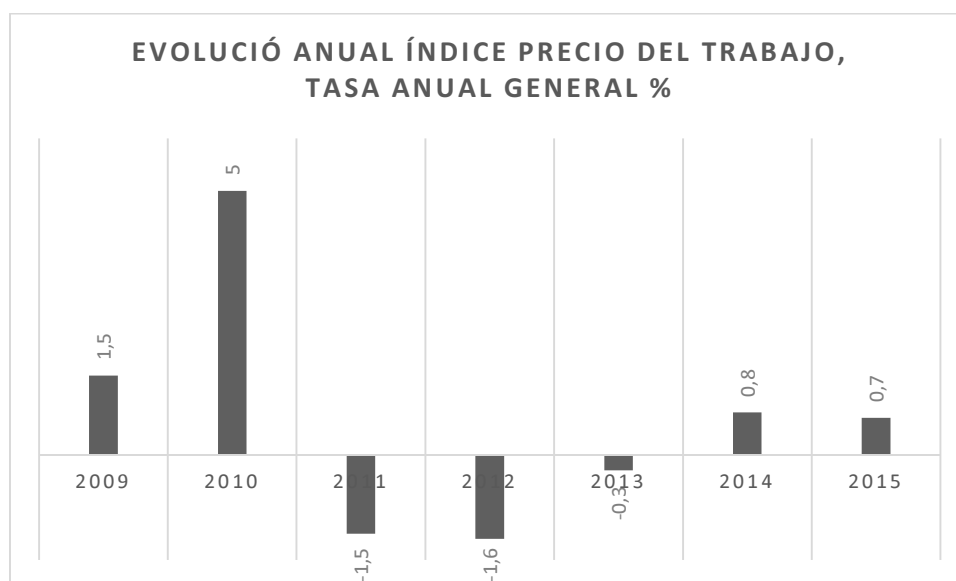
Anys	Anys de creixement			Diferència preu 2000/2008	
	2000	2004	2008		
Mitjana de Lloguer per m2 (€/m2 mes)	6,0 €	8,7 €	12,2 €	103,3%	
Anys	Anys de crisi			Diferència preu 2009/20014	Diferència preu 2000/20014
	2009	2011	2014		
Mitjana de Lloguer per m2 (€/m2 mes)	11,9 €	10,8 €	10,2 €	-14%	70%
Anys	Anys de recuperació			Diferència preu 20015/2017	Diferència preu 2000/2017
	2015	2016	2017		
Mitjana de Lloguer per m2 (€/m2 mes)	11,1 €	12,2 €	13,4 €	21%	123%

Elaboració Pròpia

Font: Dept d'Estadística. Aj. de Barcelona i Generalitat, Secretaria d'Habitatge i millora Urbana, a partir de dades d' INCASÒL.

Per la seva part, com és àmpliament conegut, els salaris s'han vist afectats per la crisi econòmica. El següent gràfic mostra l'evolució dels darrers anys en l'Índex de Preus del Treball (IPT), que calculà l'INE el 2015²⁰:

Gràfic 1

D'aquesta manera la relació entre el cost de l'habitatge i els ingressos de les llars, o **taxa de sobrecàrrega**, ens mostra la incidència d'aquestes problemàtiques en el conjunt de la població. A Barcelona les famílies en lloguer dediquen a l'habitatge al voltant del 43% dels seus ingressos, que és molt. En la Taula 6 es pot apreciar la pujada dels preus del lloguer, que abans

²⁰ .- Institut Nacional d'Estadística, Índex de Preus del Treball (IPT). Any 2015
https://www.ine.es/prensa/ipt_2015.pdf

de la crisi, en 8 anys, havia pujat en un 103,3%. Amb la crisi baixen els preus, però a partir de 2015 tornen a pujar.

4. Temps de durada dels contractes de lloguer

La majoria d'entitats assenyalen que el temps de durada de 3 anys és molt poc temps, malgrat que podria ser de més, si es negocia. Però la població no ho sap i la contrapart no vol, perquè en cada contracte poden pujar el lloguer una altra vegada. Aquesta situació fa que les persones llogateres (situació de la majoria de població que ha nascut a l'estranger), tingui una gran incertesa o precarietat residencial. Tres anys és un temps molt curt, que no permet fer un arrelament, un projecte familiar estable, i a més que quan acaba, s'han de tornar a pagar despeses, tenir els contractes i el diners de les fiances, avals, etc. Tot plegat provoca un estrès extra a la vida.²¹

5. Empadronament, escolarització i altres serveis condicionats per l'habitatge

L'empadronament és la porta d'entrada a la vida ciutadana, i a partir d'aquí s'accedeix a serveis públics com la sanitat, l'educació, etc. No poder empadronar-se o no poder escolaritzar els infants per no tenir les condicions requerides en l'habitatge, deixa a la persona exclosa i en condicions de molta precarietat, aquest problema afecta principalment a persones en situació irregular o que ja tenen una situació greu d'exclusió social. Són elements essencials que condicionen que no es pugui realitzar un bon assentament i arrelament a la ciutat. Trobem, per exemple:

- **Persones en situació irregular** tenen moltes dificultats per trobar un lloguer, normalment lloguen habitacions, on moltes vegades no deixen empadronar.
- En els casos de **les dones que treballen a la llar i les cures com internes**, aquest problema s'accentua.
- Aquesta precarietat d'habitatge, i la dificultat en mantenir-lo **afecta a l'atenció sanitària** d'adults i dels infants a càrrec, ja que amb un canvi de domicili canvia també el Centre d'Atenció Primària (CAP), amb atenció mèdica de capçalera, infermeria o pediatria.
- També afecta a la població infantil, *“La peor parte al terminar un contrato y no poder renovar, por el alza de precios u otras razones, se la llevan los niños, pues hay que*

²¹.- Tal com hem assenyalat, en les darreres setmanes (tardor 2018), s'ha parlat de que pujaria a 5 anys novament els terminis de lloguer, però encara no s'ha aprovat ni implementat.

*cambiarse a vivir en otras zonas más baratas, y el **cambio de escuela** es doloroso, además que hay algunos coles con plazas limitadas o en otros no hay plaza, o quedan lejos”.*

6. Abusos i estafes

Algunes entitats assenyalen que en relació a l'habitatge es troben davant d'enganys, estafes o situacions d'abusos de gent que s'aprofiten de les vulnerabilitats o de les necessitats de persones immigrants necessitats d'un habitatge, com per exemple:

- **Falsos propietaris** que lloguen pisos amb un contracte no legal, i que reben els diners del lloguer mensuals, i quan apareix la persona propietària real, els acusa d'ocupació il·legal, o fins i tot la policia els fa fora, i els llogaters **no tenen com demostrar** el que ha passat. També casos en que es dona una paga i senyal pel lloguer d'un pis i el/la suposat/da propietari/a intermediari/a desapareix.
- En la **compra d'habitatges** moltes immobiliàries han pressionat a persones que no es coneixien per fer **avals creuats per a constituir**, i quan la crisi ha portat problemes de pagaments, les persones queden amb un deute relacionat amb gent que no coneixen.
- En el **lloguer d'habitacions no hi ha cap regulació**, ni en les condicions ni en els preus, i de vegades això es presta per abusos en els preus i en els terminis, i poden fer-te fora en qualsevol moment.

7. Mobbing i Gentrificació = Expulsió i Segregació residencial

Moltes entitats, sobretot les que treballen a Ciutat Vella, assenyalen aquestes problemàtiques com molt rellevants. El Mobbing és la pressió indeguda perquè les persones deixin els seus habitatges. La Gentrificació es refereix a processos d'expulsió de la població dels centres històrics per ocupar aquest espais per a pisos turístics o per a habitatges per classes socials enriquides. Aquestes males pràctiques es veuen potenciades per la resta de problemàtiques que aquí s'han explicat, que fan que moltes famílies ja no puguin fer front a l'augment dels preus que suporta Barcelona, sobretot en determinats barris, i que produeix un efecte d'expulsió dels barris on han estant vivint i on tenen arrels. *“... en aquests moments, tenir habitatge a Barcelona és un privilegi per uns i la resta són expulsats a la perifèria”*, generant processos de segregació residencial. Aquests processos sovint tenen major impacte en població immigrada per la vulnerabilitat: desconeixement de la llengua i dels drets, por a adreçar-se a l'administració i a la policia per reclamar els seus drets, etc.

8. Sobreocupació d'habitatges

Aquesta és una situació que ja no és tan comú com en anys anteriors, però continua existint. Les persones immigrades, com qualsevol altre, en general no volen viure en aquestes circumstàncies, però les actuals condicions d'alça dels preus, quantitat de requisits que demanen per llogar, manca d'habitatge protegit; fa que les famílies no tinguin més remei que conviure molta gent en un espai reduït i fent tornos per l'espai. Les causes també poden tenir a veure amb la diversitat de models familiars, on viure amb la gent gran de la teva família i/o acollir a familiars que tinguin problemes és una pràctica normalitzada. La sobreocupació d'habitatges la trobem principalment a barris com el Raval, el Gòtic, el Besòs, i Zona Nord, barris on la població nascuda a l'estranger té un gran pes i on també trobem habitatges de vegades petits i amb precàries condicions, però l'escassetat de recursos econòmics impedeixen optar per habitatges millors. Aquesta és una de les peces clau de la segregació residencial.

9. Desnonaments

Un altre dels problemes detectats per una gran part de les entitats, són els desnonaments tant per impagament de lloguer, com d'hipoteques, o també degut a que no es renova el contracte, normalment per un alça del preu del lloguer no assumible (desnonaments invisibles). Aquests són casos molt greus i on moltes vegades el sistema de protecció no es compleix. Segons dades del Consell General del Poder Judicial, els darrers quatre anys, a la ciutat de Barcelona s'han executat **12.322 desnonaments, al voltant del 85% són de lloguer**, dades tristes que ens mostren una realitat molt dura i que deixa a aquestes persones en una situació de gran risc social.²²

Moltes famílies immigrades, i en particular filipines i llatinoamericanes que tenen més anys d'arrelament i que havien comprat pisos en el "boom" immobiliari, han patit desnonaments hipotecaris i a més d'haver de deixar els pisos, moltes continuen tenint deutes, i algunes no disposen d'ingressos suficients per afrontar, a més, un lloguer.

²² .- Ídem cita 5, pàg. 38/39

10. Ocupacions i Assentaments

La pressió que provoquen totes aquestes problemàtiques fan que algunes persones es vegin abocades a ocupar irregularment pisos, ja que els preus, les condicions per tenir un contracte de lloguer, o la manca d'habitatge social en cas d'urgència, fan que algunes persones optin per aquesta alternativa. Una altra forma d'ocupació són els assentament en indústries o espais en desús de la ciutat per part de comunitats amb moltes precarietats, persones sense papers del sud del Sàhara o poble gitano de l'est d'Europa, entre d'altres. Totes les ocupacions són un tema molt polèmic, no hi ha dades clares sobre el nombre i les situacions d'aquestes famílies, però és una realitat complexa de solucionar; pot provocar conflictes, incertesa jurídica i sensació d'impunitat, i alhora és un producte de les desigualtats i la precarietat d'alguns col·lectius.

11. Sensellarisme i altres situacions

Un problema, no menys greu, és el percentatge de població immigrada en **albergs o recursos per a persones sense llar**. Aquestes van representar el 2015 més del 58% de les persones ateses, de les quals un 47% tenien nacionalitat no comunitària. I cal dir que aquesta és una xifra baixa comparada amb el 57,50% ateses el 2010, en plena crisi²³, aquesta és una dada més de l'especial vulnerabilitat de les persones immigrades.

Hi ha una sèrie d'altres situacions més específiques, que impliquen importants problemes d'habitatge, com divorcis o dissolucions de famílies, especialment si existeixen infants a càrrec, moltes d'aquestes persones pateixen molt per trobar pisos en condicions, pels preus alts, les condicions per llogar i la manca d'un sistema d'habitatges protegits més ampli, problemes amb el **re -lloguer** de pisos o habitacions que de vegades tenen males condicions, preus altíssims, entre d'altres problemàtiques.

B. Discriminacions en el dret a l'habitatge

Aquest segon apartat dels resultats de la recerca tracta sobre les situacions de discriminació en relació a l'habitatge dels veïns i veïnes que han vingut de l'estranger, especialment de les persones vinculades a la Llei d'Estrangeria. En resposta a la pregunta sobre discriminacions, un 69% respon que sí que l'han viscut, dels quals un 44% "en un percentatge rellevant" i un 25% en "la majoria dels casos", com mostra la següent Taula.

²³-(Sales, Uribe, & Marco, 2015, p. 25)

Taula 7
Respostes de les entitats
discriminació en relació a l'habitatge per ser persona estrangera

¿Heu patit alguna discriminació en relació a l'habitatge?	
No reconeix discriminació específica	6%
Si, una minoria o puntualment	6%
Si, un percentatge rellevant	44%
Si, la majoria	25%
Tinc dubtes o no tinc prou informació per respondre	13%
No respon	6%
TOTAL	100%

Elaboració pròpia, qüestionari Immigració i Habitatge

Les entitats coincideixen en que són situacions molt difícils de verbalitzar, de provar i més encara de denunciar, ja que s'amaguen sota comentaris verbals, manifestacions subtils, i que sovint són encobertes sota altres argumentacions. La realitat és que l'origen de les persones o les seves característiques físiques tenen un impacte important: *"el color de tu piel y el país que aparece en tu pasaporte puede determinar que consigas uno u otro piso"*. Una recerca ràpida per portals immobiliaris retorna desenes d'anuncis d'habitacions i pisos que es lloguen *"solo a españoles"*. En un article del eldiario.es: *"El pasaporte de la pobreza: así segregan las ciudades a los inmigrantes en sus barrios"*, s'expliquen algunes de les situacions de discriminació que es viuen a les ciutats espanyoles, com per exemple un estudi de 2011 de la revista "Journal of the Spanish Economic Association", on es va contactar per correu electrònic a propietaris de pisos de lloguer anunciats a la web Idealista, i per visualitzar la procedència ètnica, es van utilitzar noms comuns de persones d'origen marroquí, el resultat va ser que aquestes persones tenien 18 punts menys de probabilitats de tenir una resposta. Una altra argumentació té a veure amb l'última enquesta del CIS, on el 36% de les persones espanyoles intentaria evitar o rebutjaria llogar un pis a immigrants; finalment un informe de SOS Racisme de 2016 va denunciar que les immobiliàries tracten de forma diferent a immigrants i nadius, per comprovar-ho es van realitzar 462 trucades a més de 200 agències Immobiliàries de 7 comunitats autònomes, i **del total de persones a les que no se'ls va oferir cap habitatge, el 70% eren d'origen estranger**²⁴.

²⁴.- (Sánchez & Figueroa, 2018)

Aquestes discriminacions d'algunes immobiliàries o persones propietàries, es manifesta de múltiples formes com les reticències que mostren quan persones immigrades s'interessen en el lloguer d'un pis, o no mostrar l'habitatge amb alguna excusa (informar que el pis ja està llogat sense ser cert, per exemple). Se'ls hi atribueix insolvència econòmica i se'ls exigeixen condicions especials que se suposa que no podran atendre (solvència i avals especials, per exemple), incrementar el preu amb la intenció de denegar indirectament aquesta opció, també se'ls atribueixen comportaments inadequats respecte a la conservació del pis, o directament animadversió que es demostra en la publicació d'anuncis discriminatoris o mostrar pisos únicament en algunes zones (segregades) i amb determinades característiques (degradats).

Dels resultats dels qüestionaris contestats i de les entrevistes realitzades per aquest informe, les principals discriminacions detectades es donen per:

- Per la condició de refugiades i/o migrants
- Pel seu origen/nacionalitat/raça o fenotip
- Per la seva religió (sobre tot si hi ha trets visibles, com dur hijab o nicab).
- Per la situació econòmica (percepció d'ajudes socials, manca de nòmines/contracte, etc.)
- Per la seva orientació sexual (col·lectiu LGBTI)
- Per la composició familiar, com en el cas de famílies monomarentals i monoparentals (considerades més vulnerables i amb més riscos d'impagament)

Per exemplificar aquestes discriminacions s'han explicat situacions com:

- *“no facilitar informació sobre la disponibilitat d'un lloguer quan es nota que no ets d'aquí”*
- *“negació de la disponibilitat d'un lloguer, quan hi ha encara el cartell posat”*
- *“denegar lloguer per motius no verificables, com que ja està ocupat o canvis en els requisits d'entrada”, o*
- *“tenim un cas què va trucar per telèfon i en notar un accent no natiu o un nom/cognom amb altres arrels culturals, van dir que el pis ja estava llogat, però va trucar una persona amiga, pel mateix pis, amb accent d'aquí, la negociació es ve fer i en arribar al moment de la signatura del contracte, aleshores s'hi va presentar dient que era per l'amiga i no van poder dir res”*

Per què hi ha discriminacions?

La majoria de les entitats reconeix que hi ha discriminacions envers alguns col·lectius més que a d'altres. Malgrat això, en general no consideren Barcelona una ciutat amb un greu problema en aquest sentit, sí que hi ha manca de coneixement del nous col·lectius, o de vegades desconfiança, prejudicis basats en la generalització o simplificació de les condicions de vida d'aquests col·lectius, i de vegades fins i tot criminalització. Aquestes actituds són difícils de demostrar i de vegades venen de la pròpia administració o del personal d'atenció directa que no ha estat degudament sensibilitzat. Algunes entitats, per exemple, han comentat que s'han trobat amb traves en aquest sentit en algunes Oficines d'Habitatge.

Què es pot fer: Mediació, coneixement mutu, informació i denúncia

Totes les entitats coincideixen en que s'ha de treballar sobre les discriminacions, perquè influeixen molt en la cohesió social i en l'estigmatització de determinats col·lectius. Una forma per lluitar contra aquestes desconfiances són les persones mediadores, com també la incorporació de personal culturalment divers en llocs visibles de l'administració i serveis generalistes. Una altra idea són les actuacions de coneixement mutu i sensibilització, tant per a tota la societat, com pel personal de les administracions, o amb mesures com potenciar la participació de les persones nascudes a l'estranger en la vida normalitzada de la ciutat.

Coneixement de drets i recursos, denúncia

En relació a la informació sobre el dret a l'habitatge, es va preguntar directament sobre la informació que es té respecte dels drets i programes d'ajuda que existeixen a Barcelona, un 69% d'entitats respon que les seves persones usuàries no tenen informació, i que només un 31% de les persones fan servir els serveis o ajudes relacionades.

En relació a fer denúncies per casos de discriminació, l'opinió de les entitats és que hi ha molt poca informació sobre com detectar-les, i com fer denúncies, per això, cal treballar més i millor per informar i sensibilitzar sobre les diferents formes de discriminació, i sobre el dret a denunciar aquestes situacions.

En aquest sentit des del CMIB s'està col·laborant amb:

- **Oficina per la No Discriminació (OND)**
- **Xarxa d'Oficines d'Habitatge de Barcelona**

Es va realitzar, organitzada pel CMIB i amb la col·laboració de l'OND i les OH, una sessió informativa²⁵ el 9 de juliol, adreçada a que les entitats puguin tenir informació per orientar a les persones associades o usuàries. També la OND ha col·laborat en el punt d'informació a la Trobada CBN Ciutat diversa, juntament amb d'altres entitats esmentades.

Igualment cal tenir en compte i valorar l'actuació que fa el **Programa BCN Interculturalitat** i l'Estratègia Antirumors, en relació a reconèixer els rumors i estereotips que afecten a persones amb diversitat cultural a la ciutat, i que aquest any també s'ha centrat en el tema d'habitatge, amb el material "Peripècies per poder llogar un pis"²⁶, que és la cinquena edició del còmic "Blanca Rosita Barcelona", històries quotidianes que ens ajuden i eduquen per identificar aquestes situacions.

Totes aquestes mesures són vitals per aturar ideologies feixistes i sentiments racistes o xenòfobs.

C. Refugi i Asil

Les persones en situació o demanda d'asil o refugi tenen unes condicions de vulnerabilitat molt importants, venen a Barcelona després de patir moltes situacions dures i complexes, i l'acollida que es fa en els diferents circuits, sovint pateix de manca de recursos. Les entitats col·laboradores o ONG (algunes d'elles membres d'aquest Consell) que fan aquesta tasca d'acollida, fan tot el possible per atendre'ls, però l'habitatge és un dels problemes més difícils de resoldre, ja que en la situació actual és difícil d'aconseguir una llar de lloguer en condicions d'assequibilitat per tothom. *"El principal problema és el preu dels habitatges a la província de Barcelona, desorbitat i que no es correspon amb les ajudes que reben del Programa d'Acollida del Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social"*. Aquest programa brinda habitatge en una primera fase on tenen una estada autoritzada, finalitzada aquesta etapa, han de viure pel seu compte, i no hi ha pisos de protecció oficial per aquestes persones.

²⁵.- Veure [Relatoria sessió informativa sobre Habitatge i Discriminació](#), de 9 de juliol, en col·laboració amb Oficines d'Habitatge i OND.

²⁶.-http://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/noticia/presentacio-del-nou-comic-antirumors_605718

Un altre grup són les persones que es troben a l'espera d'accedir al Programa d'Acollida, o que no compleixen els requisits de vulnerabilitat per ser allotjats temporalment a la pre-fase del programa, moltes d'aquestes persones es troben en **situació de carrer**. Dins aquest grup podem destacar a les persones **LGTBI**, que precisament per aquesta condició, no sempre poden trobar ajut de les seves comunitats d'origen, pel rebuig en els seus llocs d'origen. Per aquest grup de persones en extrema vulnerabilitat, no hi ha una oferta suficient d'habitatges d'emergència.

Els problemes per aquestes persones són moltes vegades els mateixos que per altres persones immigrades, però en aquest col·lectiu s'hi sumen el desconeixement de les llengües, del funcionament de la societat, la manca de contactes o la imposició de requisits abusius, difícilment assumibles per part de les persones en aquestes circumstàncies. Tot plegat fa que en un mercat amb una oferta limitada de pisos assequibles i dignes, la competència és alta i per tant, es prioritza aquells perfils que, segons els arrendadors i immobiliàries, tenen més "garanties" de continuar pagant.

El suport de les entitats

Entre les entitats entrevistades, ACATHI, Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, i Refugiats Benvinguts tenen programes d'acompanyament a persones refugiades, sobretot en la segona fase, quan han de passar a tenir un pis de forma independent.

Pel que fa al suport en la problemàtica d'habitatge, sigui per a persones immigrades o per a persones amb aquesta problemàtica, algunes de les entitats del Consell ofereixen orientació o ajut, destacant la tasca de Caritas que compta amb un programa específic per habitatge. Per la seva part Habitat 3, és una entitat que no atén a persones sinó que facilita i gestiona habitatges per altres entitats, normalment del tercer sector, que necessiten habitatges socials. Es tracta d'una entitat intermediària, que fa convenis amb particulars per llogar pisos a persones en risc d'exclusió. Aquestes entitats necessiten llogar pisos o habitacions, sempre a preus raonables.

V. Propostes en relació a persones immigrades i discriminació en el dret a l'habitatge

Aquest darrer apartat, exposa les opinions de les entitats del Consell que han col·laborat, en relació a propostes que poden ajudar a millorar les actuals problemàtiques i discriminacions que pateixen les persones i famílies immigrades, refugiades o culturalment diverses en relació al dret a l'habitatge. Les propostes recullen les demandes acordades pel CMIB i que consten en el Manifest que llegit en la Trobada BCN Ciutat Diversa, organitzada pel CMIB, el 4 de novembre de 2018: "Pel dret a un habitatge digne i sense discriminacions. A Barcelona, hi cabem totes". En aquest es fa constar que l'habitatge ha de ser considerat un bé social com la sanitat, l'educació o la cobertura social (pensions, atur, etc.), i no una mercaderia.

El CMIB reclama a les administracions i institucions públiques que es **treballi per a facilitar l'accés i el manteniment d'un habitatge digne a Barcelona per a totes les persones, independentment de la seva condició o provinença**, tal i com s'estableix a la **Llei 18/2007 del dret a l'habitatge**.

L'Article 2 especifica les finalitats de la Llei, destacant: *F) "Promoure l'eradicació de qualsevol discriminació en l'exercici del dret a l'habitatge, per mitjà de l'establiment de mesures d'acció positiva en favor de col·lectius vulnerables i de la penalització de conductes discriminatòries en l'accés a l'habitatge"*. L'article 45 regula la igualtat en l'accés i l'ocupació de l'habitatge. L'apartat 1 manifesta que *"Totes les persones han de poder accedir a un habitatge i ocupar-lo, sempre que compleixin el requeriments legals i contractuals aplicables a cada relació jurídica, sense patir discriminacions, directes o indirectes, ni assetjament."*

L'Article 130 especifica el següent en relació a les administracions competents: *1) Corresponen, en l'àmbit de les respectives competències, a l'Administració de la Generalitat, a través dels departaments competents en matèria d'habitatge i consum, i als ens locals les atribucions per a iniciar, tramitar i imposar amb caràcter general les sancions administratives establertes per aquesta llei. En el cas de l'Administració de la Generalitat, els òrgans o unitats administratives competents per iniciar, instruir i imposar les sancions s'han de determinar per ordre dels consellers dels departaments competents. En el cas dels ens locals s'ha de complir el que disposa la legislació específica.*

D'aquesta manera, les entitats del CMIB reclamen a les institucions que intervinguin per garantir un sistema just de lloguer, per garantir un parc d'habitatge públic suficient i adaptat a les necessitats, per lluitar contra desnonaments innecessaris, contra l'assetjament i contra la pobresa energètica. Les entitats reconeixen que es fan esforços des de moltes entitats i organismes públics, però que la magnitud dels problemes i la gran quantitat d'actors involucrats fan que posar remei a aquestes problemàtiques sigui una tasca complexa, que requereix de voluntat de negociació i valentia política.

A continuació s'enumeren les **40 propostes específiques** classificades en 9 apartats temàtics.

A. Polítiques d'habitatge social

Per unanimitat es demana donar més impuls a les polítiques d'habitatge social a la ciutat, que abordin les següents temàtiques:

1. Continuar treballant per **garantir el dret a l'accés i al manteniment de l'habitatge i la no discriminació, i a la protecció de les persones amb major vulnerabilitat.**
2. Fer efectiva la darrera reforma prevista per la LAU (Llei d'Arrendaments Urbans) **incrementant la durada del contracte de lloguer**, de tres anys a cinc o més anys.
3. Que es **regulin els preus de l'arrendament** en funció de la seva habitabilitat i atenent a indicadors socials i d'entorn (mercat, fluctuacions del PIB, atur, etc.)
4. Vetllar més i millor perquè **les condicions dels lloguer siguin clares, conegudes** i que existeixen mecanismes per denunciar els abusos.
5. Millorar el procés i la disponibilitat d'habitatges per **situacions d'emergència social.**
6. Fomentar la **construcció, adquisició o cessió d'habitatges** destinats a població amb menys recursos, a preus assequibles i condicions adequades, i en col·laboració amb la xarxa d'iniciativa social.
7. Promoure **més habitatges de lloguer públics** i el manteniment adequat de la **Xarxa d'Habitatges d'Inclusió.**
8. **Promoure lloguer privat**, a través d'incentius fiscals o subsidis
9. Que es **faci efectiva la reserva d'un 30%** en totes les promocions d'habitatge, de forma ràpida i operativa, atenent a la previsible resistència de les empreses promotores privades

B. Diàleg i mesures en relació al sector privat i financer

Les entitats insten al sector privat i financer, a les immobiliàries, agències, bancs i/o a propietaris particulars, a que s'apropin a la realitat de les ciutadanes i ciutadans de la ciutat, sense excloure ni discriminar a ningú. És necessari seguir abordant les conseqüències de la crisi immobiliària que encara ens afecta, amb moltes famílies en la precarietat per desnonament hipotecaris i avals enganyosos com a resultat de les actuacions de bancs, notaris o fons d'inversió; i que en el futur s'ampliï el parc d'habitatge protegit i es posin a disposició pisos buits, per això proposem:

10. Establir un diàleg amb les empreses immobiliàries i particulars, per sensibilitzar sobre la problemàtica, promoure uns requisits de lloguer no abusius i evitar pràctiques discriminatòries. Es proposa específicament:

Estudiar i dissenyar una **campanya de sensibilització**, en col·laboració amb OND, Oficines d'Habitatge i entitats, adreçada a les immobiliàries i agències perquè s'adhereixen a bones pràctiques en el dret a l'habitatge, a fi d'aconseguir un canvi envers la discriminació en l'accés a l'habitatge: es planteja definir un **segell "Jo no discrimino"** (o similar) que d'una banda exigeixi a les immobiliàries acomplir certs requisits, i que distingeixi a aquelles empreses que estan compromeses per la igualtat i la no discriminació, sent aquest una criteri de qualitat.

11. Conèixer i abordar els conflictes **d'impagament** i possibles ocupacions amb **mediacions**, estudi dels casos i mesures de protecció per totes les parts implicades

C. Habitatges buits²⁷

En relació a la gran quantitat d'habitatges buits que hi ha a la ciutat, propietat de particulars o entitats financeres, es proposen actuacions com:

12. Fomentar un diàleg continu i una negociació amb les entitats financeres perquè **cedeixin una part dels seus habitatges buits per destinar-los a protecció oficial.**
13. Fer **campanyes de sensibilització per motivar** a fer aquestes cessions.
14. Incidir perquè a Catalunya hi hagi una normativa que obligui a entitats financeres a

²⁷ .- Fem referència a la Llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica, que van ser objecte de recurs d'inconstitucionalitat i que es troben suspesos pel Tribunal Constitucional

sotmetre totes les operacions de venda d'habitatges provinents d'execucions hipotecàries als **drets de tempteig i retracte**.

D. Lloguers compartits

La majoria de les entitats van assenyalar aquesta temàtica com molt rellevant, sobretot per col·lectius específics, proposant:

15. Promoure **iniciatives de lloguer compartit**, i orientar i acompanyar a les persones amb necessitats que s'hi puguin adherir, ja sigui temporalment o de més llarga durada: persones soles, gent gran, joves, parelles, famílies monomarentals o altres persones que ho necessitin.
16. Promoure que en els projectes de **“co-housing”**²⁸ s'hi incloguin col·lectius vulnerables i es tingui en compte la població migrant i refugiada.
17. Trobar una manera de **regular aquests projectes o situacions**, i donar suport de mediació en determinats casos.
18. Afavorir que **les entitats** que ja treballen amb aquests col·lectius puguin accedir a pisos assequibles per promoure també aquestes iniciatives.

E. Lluita contra les discriminacions i visibilització del problema d'habitatge a la ciutat

Totes les entitats manifesten que en el marc d'una ciutat intercultural i inclusiva com és Barcelona, és necessari afavorir eines i actuacions que permetin la lluita contra la realitat discriminatòria descrita en aquest informe, començant per la seva visibilització. Convidem a les persones de la ciutat que siguin víctimes o testimonis d'aquest tipus d'actuacions a que les denunciïn, i que es pugui comptar sempre amb el suport institucional i de les entitats. D'aquesta manera podrem combatre aquesta injustícia i apropar-nos a un sistema d'habitatge just, per això es proposen les següents actuacions:

19. Fomentar **l'elaboració d'un diagnòstic i dades actualitzades** que permetin identificar i documentar situacions concretes de discriminació racista en l'accés a l'habitatge.

²⁸ .- una iniciativa a destacar és: <http://habitatge.barcelona/ca/acces-a-habitatge/cohabitatge>

20. Treballar conjuntament amb la societat civil, entitats i l'OND (Oficina per la No Discriminació), per recollir dades i casos concrets de **situacions de discriminació** en l'àmbit d'habitatge, que permetin **iniciar denúncies** estratègiques per avançar contra el buit legal actual.
21. Fer un acompanyament a persones immigrades de col·lectius més vulnerables a les discriminacions en la cerca i negociació de lloguer de pisos, mitjançant **tallers per identificar aquestes situacions** i donar eines per a la seva denúncia.
22. Acompanyar els processos de **reclamació administrativa**, quan pertoqui, que permetin forçar a les administracions competents a **aplicar processos sancionadors**, acomplint així la seva responsabilitat vers la no discriminació, tal i com es recull a la Llei catalana de l'Habitatge.
23. Proposar **flexibilitzar els criteris** quant a metres quadrats requerits en funció de membres de la unitat familiar en els informes d'habitatge per a reagrupació familiar o per la regularització de menors que ja viuen aquí, tenint en compte el context familiar i socioeconòmic.
24. Realitzar campanyes de sensibilització sobre la necessitat de **regulació del preu** de l'habitatge, o la **cessió a borses d'habitatge públic o del Tercer Sector**.
25. Incorporar a **personal culturalment divers en llocs visibles de l'administració** i serveis relacionats amb l'habitatge, com mesura d'equitat social i per lluitar contra els estereotips i estigmes.
26. **Potenciar la participació de les persones** nascudes a l'estranger en la vida col·lectiva de la ciutat, mitjançant persones mediadores, campanyes específiques i acompanyament, en aquest cas en relació a l'habitatge.
27. Promoure **campanyes de sensibilització de la societat en general** sobre els prejudicis i els estereotips en relació a l'accés i manteniment de l'habitatge de persones immigrades, i donar **suport a les campanyes** que des de la societat civil es fan per denunciar les problemàtiques en relació a l'habitatge, tenint en compte els diversos sectors afectats (joves, persones soles, famílies amb dificultats econòmiques, etc).
28. Fer actuacions especials en relació a persones **joves d'origen migrant**, ja que són un del col·lectius amb més dificultats per accedir a l'emancipació i al dret a l'habitatge, mitjançant estudis per mesurar les problemàtiques i discriminacions i perquè les polítiques d'habitatge tinguin en consideració aquest segment de la població i ofereixin respostes.

F. Persones sense sostre

En aquest sentit les entitats proposen mesures com les següents:

29. Millorar la **dotació d'habitatge per a persones sense sostre**, posant l'accent en mesures preventives especialment en el cas de persones refugiades i migrants.
30. Continuar i millorar el **diàleg constant amb les entitats** que treballen amb persones en situació de carrer o sense sostre, per donar suport a les tasques que fan en relació a l'habitatge, però també en altres àrees, per oferir una atenció el més integral possible

G. Oficina per la No Discriminació (OND)

Aquesta Oficina té un rol rellevant, i és primordial que es coordini amb altres instàncies per incidir en la política municipal en relació a les discriminacions en el dret a l'habitatge, tenint un diàleg fluid tant amb altres organismes per facilitar l'intercanvi d'informació, com amb les entitats del CMIB, l'OH o els responsables d'Acollida i d'Interculturalitat, entre d'altres.

31. **Millorar les competències i especialització** de l'OND perquè pugui abordar amb més profunditat els problemes amb l'habitatge, promovent **major interconnexió amb altres oficines de l'Ajuntament i del govern a Catalunya**.
32. Oferir informació i contacte perquè les **entitats del Consell** tinguin clares les formes de discriminació directa en relació a l'habitatge i on derivar les persones que pateixen aquestes discriminacions
33. Promoure l'apropament i contacte entre l'OND i **espais comunitaris**, garantint un bon coneixement d'aquesta Oficina i la creació d'un espai de diàleg veïnal o sectorial, potenciant la participació.

H. Oficines d'Habitatge

Donada la complexitat de les problemàtiques en relació a l'habitatge, es fa necessari que aquestes Oficines que tenen un rol essencial en la política municipal, tinguin un contacte fluid tant amb d'altres organismes per facilitar l'intercanvi d'informació, com amb les entitats del CMIB, l'OND, o responsables d'Acollida i d'Interculturalitat, entre d'altres.

34. **Xerrades informatives regulars** a membres d'entitats o en espais comunitaris, respecte del funcionament d'aquestes Oficines, i de la cartera de serveis: ajudes, rehabilitacions, assessorament, adjudicacions de Protecció Oficial, cessió d'habitatges de privats per població vulnerable, etc. Orientat tant **a donar informació, com a crear un espai de diàleg** veïnal o sectorial i potenciar així la participació ciutadana.
35. Oferir informació i referents perquè les entitats socials tinguin clars els **referents de la ciutat on derivar** les persones amb dificultats en l'habitatge.
36. Valorar la possibilitat de **flexibilitzar criteris** per garantir que els ajusts i programes facilitin l'accés a l'habitatge a totes les famílies i realitats. Especialment tenir en compte les implicacions del requeriment de metres quadrats.
37. **Formació a tot el personal de les OH**, i al personal d'entitats que treballen en el tema, sobre la **gestió de la diversitat** en el tema de l'habitatge, així com la formació en **competències interculturals** per sensibilitzar als professionals que treballen en els temes d'habitatge.
38. Potenciar que les OH incorporin la perspectiva de la població **refugiada o amb asil**, realitzant un paper de seguiment i assessorament, i formant a les entitats sobre els recursos i opcions quant a habitatge.

I. Fomentar la investigació i aliances

39. Per poder planificar i avaluar les polítiques i actuacions són necessàries **més investigacions amb grups multidisciplinaris** que puguin seguir els processos i proposar millores. Aquestes investigacions han de permetre la participació de la població, tenint en compte l'adaptació als horaris, llengua i altres requeriments que facin possible que la participació sigui àmplia i representativa.
40. Cercar **aliances entre la societat civil organitzada**, com les actuals entitats de la PAH, Sindicat de Llogateres, Arquitectes de Capçalera, Sostre Cívic, etc, per donar suport a reivindicacions i actuacions de cara a protegir aquest dret fonamental.

VI.ANEX

Relació d'Entitat participants Informe sobre Immigració i Habitatge Consell Municipal d'Immigració de Barcelona - 2018

	Nom Entitat	Tipus d'Entitat	Forma de Participació
1	Asociación Amistad de las Mujeres Filipinas	Immigració	Telefònicament
2	Asociación Casal Colombiano. ASOCASCOL	Immigració	Qüestionari
3	Asociación Cultural Social y Arte Culinario de Honduras y amigos de Catalunya	Immigració	Qüestionari
4	Associació Catalana de Residents Senegalesos	Immigració	Qüestionari
5	Associació Catalana per la Integració d'Homosexuals, Bisexuals i Transsexuals immigrants. ACATHI	Immigració	Entrevista
6	Associació d'Ajuda Mútua d'Immigrants a Catalunya (AMIC - UGT)	Veïnals i cíviques	Qüestionari
7	Associació de Treballadors Pakistanesos	Immigració	Telefònicament
8	Associació Romanesa de Catalunya. ASOCROM	Immigració	Telefònicament
9	Càritas Diocesana de Barcelona	Acollida i asil	Entrevista i qüestionari
10	Casa Eslava	Immigració	Qüestionari
11	CC.OO. de Catalunya - Migracions	Veïnals i cíviques	Qüestionari
12	Centro Boliviano Catalán	Immigració	Entrevista
13	Centro Peruano en Barcelona	Immigració	Telefònicament
14	Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya	Veïnals i cíviques	Qüestionari
15	Comissió Catalana d' Ajuda al Refugiat. CCAR	Acollida i asil	Entrevista i qüestionari
16	Consell de la Joventut de Barcelona	Veïnals i cíviques	Qüestionari
17	Fatima Ahmed /Diàleg de Dones	reconeguda vàlua	Entrevista i qüestionari
18	Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona. FAVB	Veïnals i cíviques	Qüestionari
19	Federació d'Entitats Peruanes a Catalunya. FEPERCAT	Immigració	Telefònicament
20	Federación de Asociaciones Americanas de Catalunya. FASAMCAT	Immigració	Qüestionari
21	Federación de Asociaciones de Colombianos en Catalunya. FEDASCAT	Immigració	Qüestionari
22	Federación de Asociaciones Hondureñas en Cataluña. FAHONCAT	Immigració	Qüestionari
23	Fundació Benallar	Acollida i asil	Qüestionari
24	Fundació Migra Studium	Acollida i asil	Qüestionari
25	Mujeres Pa'lante	Immigració	Entrevista i qüestionari
26	SURT, Fundació de dones, Fundació Privada	Acollida i asil	Qüestionari
27	Xarxa 9 Barris Acull	Acollida i asil	Qüestionari
ENTITATS CONVIDADES			
28	Habitat 3	Invitació especial	Entrevista
29	Oficina per la No Discriminació	Invitació especial	Entrevista
30	Refugiats Benvinguts	Invitació especial	Entrevista
31	SOS Racisme	Invitació especial	Aportacions al document final

Bibliografia

- Amnistía Internacional España. (2017). *La crisis de la vivienda no termina. El derecho a la vivienda y el impacto de los desahucios de viviendas en alquiler sobre las mujeres en España*. Recollit de https://www.es.amnesty.org/uploads/media/Inf.Vivienda_FIN2.pdf
- Ajuntament de Barcelona. (2017 a). *La població de Barcelona nascuda a l'estranger 2017*. Recollit de <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/inf/pobest/pobest18/pobest18.pdf>
- Ajuntament de Barcelona. (2017 b). *Pla pel Dret a l'Habitatge de Barcelona 2016-2025, Balanç 2017*. Barcelona.
- Arends, L. (2011). *Una aproximación a las políticas de vivienda y la mixtura social en Barcelona. TESIS DE MASTER DE GESTIÓN Y VALORACIÓN URBANA 2010-2011*. Recollit de <https://upcommons.upc.edu/handle/2099.1/17739>
- Bermúdez, T., & Trilla, C. (2014). *Un parc d'habitatges de lloguer social. Una assignatura pendent a Catalunya*. Recollit de <https://uploads.strikinglycdn.com/files/92d46d82-198f-4a0d-92f2-fa3727da7ab5/Dossier%20Un%20parc%20d'habitatge%20de%20lloguer%20social.%20Una%20assignatura%20pendent%20a%20Catalunya'.pdf>
- Bosch, J. (2011). *Les polítiques metropolitanes d'habitatge a Europa, Els casos de Londres, París, Brussel·les*. (D. d. Barcelona, Ed.) Recollit de Ajuts a la Recerca DIBA: <https://www1.diba.cat/uliep/pdf/50042.pdf>
- Cervera, C., Sutrias, F., & Trilla, C. (2016). *La contribució del Tercer Sector al lloguer social*. Recollit de https://uploads.strikinglycdn.com/files/92d46d82-198f-4a0d-92f2-fa3727da7ab5/Dossier%20habitatge%20social_web.pdf
- Generalitat de Catalunya 2015 *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013*
- Guijarro, L., Sales, A., Tello, J., & de Inés, A. (2015). *La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció*. (X. d. Barcelona, Ed.) Recollit de Barcelona inclusiva: <https://recompte.barcelona/documents/Diagnosi-2015.pdf>
- Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona 2017 *L'habitatge a la metròpoli de Barcelona 2017, Sistema d'Indicadors*
- Oficina per la No Discriminació, Ajuntament de Barcelona. (2002). *L'Habitatge: un dret vulnerat. Estudi d'aproximació a les discriminacions en l'accés a l'habitatge a la ciutat de Barcelona*. Recollit de <http://ajuntament.barcelona.cat/oficina-no-discriminacio/sites/default/files/habitatgeidiscriminaci.513.pdf>
- Sánchez, R., & Figueroa, H. (27 / 10 / 2018). El pasaporte de la pobreza: así segregan las ciudades a los inmigrantes en sus barrios. (eldiario.es, Ed.) *eldiario.es* .
- Trilla, C., & Tucats, P. (2017). *Els habitatges buits dels bancs. Una oportunitat perduda per ampliar el parc d'habitatge social?* Recollit de https://uploads.strikinglycdn.com/files/92d46d82-198f-4a0d-92f2-fa3727da7ab5/Dossier%20pisos%20buits_web.pdf